

Yil: 9 Sayı: 18
Kasım 2011/2

HİKMET

İLMİ ARAŞTIRMA DERGİSİ - JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH

300 den / 8 €

ADEKSAM
Gostivar - Makedonya
Macedonia

HİKMET

İlmi Araştırma Dergisi - Journal of Scientific Research
Sayı/No: 18/2011

Sahibi - Owner of the journal
ADEKSAM adına: Tahsin İBRAHİM

Editör - Editor

Doç. Dr. Fadil HOCA

Editör Yardımcısı - Assistant Editor

Dr. Mensur NUREDİN

Yayın Kurulu - Editorial Board

Dr. Aziz ŞEN

Dr. Fatma HOCİN

Dr. Hülya DAUT - SKUKA

Mr. Sami İSLAMOĞLU

Mr. Habil MUSTAFA

Mr. Melahat ALİ

Bilim ve Hakem Kurulu - Science and Arbitral Board

Prof. Dr. Yusuf HAMZAOĞLU	(Makedonya)
Prof. Dr. Ahmed ŞERİF	(Makedonya)
Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN	(Türkiye)
Prof. Dr. Recai COŞKUN	(Türkiye)
Doç. Dr. Melahat PARS	(Türkiye)
Prof. Dr. Mirjana TEODOSİJEVIÇ	(Sırbistan)
Doç. Dr. Kseniya AYKUT	(Sırbistan)
Prof. Dr. Numan ARUÇ	(Makedonya)
Doç. Dr. Nazım İBRAHİM	(Makedonya)
Prof. Dr. Gazmend SHPUZA	(Arnavutluk)
Doç. Dr. Gentiana ABAZİ	(Arnavutluk)
Doç. Dr. Tudora ARNAUT	(Moldavya)

Tasarım - Design: İlker ALİ
Tercüme - Translation: Merve DOKSANÇE
İrtibat - Contact: hikmetdergisi@hotmail.com
www.hikmet.adeksam.org

İçindekiler

BALKANLARDA DİN FAKTÖRÜ

Doç. Dr. Ebubekir SOFUOĞLU

(8 - 23)

MUNDANE ANALYSIS OF HANAFITE FRIDAY PRAYER OF JURIST

Doç. Dr. Niyazi KAHVECİ

(24 - 25)

STATUTE OF MINORITIES IN MACEDONIAN MUNICIPALITIES

Abdülmecit NUREDİN

(45 - 66)

CAHİT KÜLEBİ'NİN HAYATI, EDEBİ FİKİRLERİ VE ESERLERİ

Doç. Dr. Mariya LEONTİÇ

(67 - 73)

Dr. ABDÜLMECİT NUREDDİN'İN "BALKANLAR'DAN
TÜRKİYE'YE GÖÇ VE ETKİLERİ" ADLI KİTABIN TANITIMI

Doç. Dr. Fadıl HOCA

(74 - 79)

TİTO YUGOSLAVYASI'NDA TÜRKLER VE ARNAVUTLAR

Dr. Fahriye EMGİLİ

(80 - 111)

MAKEDONYA'DA OSMANLI DÖNEMİNDE KALAN KÜLTÜREL
MİRAS ZENGİNLİĞİ

Dr. Fatima HOCİN

(112 - 119)

"ÜSKÜP - FAİK PAŞA CAMİSİ KAPI KANATLARI"

Dr. Sevil BÜLBÜL

(120 - 130)

GOSTİVAR VE YÖRESİ TÜRK AĞZINDA BİÇİM BAKIMINDAN
ARAPÇA - FARŞA İSİMLER, SIFATLAR VE ZARFLAR

Mr. Enes ŞABAN

(131 - 145)

CAHİT KÜLEBİ

Mariya Leontiç

ÖZET

Cahit Külebi Türkiye'nin Çelttek Köyü'nde doğdu. Türkiye'nin en lirik şairlerinden biridir. İstanbul Yüksek Okul Öğretim Bölümünün Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1940 yılında mezun oldu.

Şiir ve nesir yazdı. Yazmış olduğu on kitaptan sekizi şiir kitabıdır. Cahit Külebi'nin, çağdaş Türk şiirinde önemli yeri vardır.

Kitapların konuları, hayattan, halk şiirinden ve Türkiye'nin insanından ilham alarak yazılmıştır. Şiirlerine, dağları, nehirleri, çiçekleri, ağaçları, insanları, kadını, erkeği, anneyi, babayı, çocuğu, yaşamı, ölümü, sevgiyi, köyleri, şehirleri, vatanı, insan sevgisini sık sık aktardı.

Cahit Külebi 1997 yılında Ankara'da vefat etti.

Anahtar kelimeler: lirik şiir, şiirler, insan sevgisi, doğa sevgisi.

LİFE WORKS AND LİTERARY WORKS OF CAHİT KULEBİ ABSTRACT

Cahit Külebi was born in Çelttek village of Zile, Turkey in 1917. He is one of the best lyric poets in Turkey. He graduated from the Department of Turkish Language and Literature of The School of Higher Education of Teaching in Istanbul in 1940.

He wrote poems and prose. He wrote ten works, eight of them were poetry books. Cahit Külebi has an important place in contemporary Turkish poetry.

The books that he wrote were inspired by his life, the folk poetry and the people from Turkey. In his poems he often wrote about nature, mountains, rivers, flowers, trees, people, woman, man, mother, father, child, life, death, love, villages, cities, homeland and put his love for people into his writing.

Cahit Külebi died in 1997 in Ankara.

Key words: lyric poet, poems, love for people, love for nature.

1. Cahit Külebi'nin Hayatı

Cahit Külebi 10 Ocak 1917'de Zile'nin (Tokat) Çelttek Köyü'nde ailenin üçüncü çocuğu olarak doğdu. Asıl adı Mahmut Cahit'tir. Ailesi Erzurumludur, fakat Birinci Dünya Savaşı'nda ailesi göç etmek mecburiyetinde kalınca Zile'nin Çelttek Köyü'ne yerleşmişlerdir.

İlk okulu Zile, Artova ve Niksar'da okumuştur. Yaz tatillerinde bir kunduracı ustası yanında çıraklık yapmıştır. Ailesi Cahit'i çok küçük yaşta anaokuluna gönderince küçük çocuk tepki göstermiş, her gün okula gitmemek için direnmiş, fakat annesi çocuğunun geleceğini düşünerek bu konuda çok ısrarlıymış. Ancak Zile'nin çocukları seven ve anlayan Pamuk Hocası

ona ders verince okulu sevmeye başlamış ve artık hiçbir okuldan ve dersten kaçmamıştır. Çok küçük yaşta kendinden büyük çocuklarla beraber okuduğu için “Bu yüzden, yürekli ve atak yaradılışı olduğum halde, bütün yaşamımda utangaç ve çekingen kaldım.”¹ derdi... Bu özellikler olgun yaşta yazdığı şiirlerinde de hissedilecekti.

İlk okulda Cahit Külebi roman okumayı çok sevmiş, belleği çok güçlüymüş, bir okuyuşta ezberliyormuş. Tokat'ta lise olmadığı için, Sivas Erkek Lisesinde yatılı olarak okumuştur, lisenin karanlık ve soğuk duvarları arasında çok acı çekmiş, ağlamış, gurbet ve hasret hissi artmıştır. Bu yıllarda top oynamayı, dergi, roman ve şiir okumayı severmiş, “... o aziz kitaplar sayesinde hayatın güzel, dünyanın sevilir şey olduğunu o ıssız gecelerde hissettim.”² dermiş. Lise son sınıftayken babasını kaybetmiş, fakat büyük bir azimle lise tahsilini 1936'da tamamlamıştır.

Liseden sonra tahsiline devam etmeğe kararlıymış. Annesi Tıp veya Mülkiye Fakültesine girmesi konusunda ısrarlıymış. Cahit Külebi ise Edebiyat Fakültesini seviyordu, bu fakültede tahsil görüp şair olmak istiyordu, Edebiyat Fakültesini okumadan şair olamayacağını sanıyordu. Akli ve gönlü Edebiyat Fakültesinde olduğundan yaz boyunca hem Mülkiye hem Edebiyat Fakültesi için belgeleri hazırlamış ve giriş sınavlarına çalışmıştır. Edebiyat Fakültesi sınavını kazanınca diğer okullardan vazgeçmiştir.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Yüksek Öğretmen Okulunda yüksek seviyede bir eğitim görmüştür. Fakültede Reşit Rahmeti Arat, Fuat Köprülü, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ali Nihat Tarlan gibi hocalar Cahit Külebi'ye ders vermişlerdir. Reşit Rahmeti Arat'ın teşvikleriyle Almancayı öğrenmek için Berlin'e gönderilmiş. 1939 – 1940 eğitim öğretim yılında fakülteden mezun olmuş ve Cahit Külebi rüyasını gerçekleştirmiştir. Mezun olduktan bir ay sonra askere gitmiştir.

Bu yıllarda Cahit Külebi'nin hayatında önemli olaylar yaşanmış. Tarih Bölümünden mezun olan Süheyla Tarkan'la 1940'ta nişanlanmış, askerlikten döndükten sonra 1942'de evlenmişlerdir. Bu evlilikten oğulları Mehmet Ali ve Ahmet dünyaya gelmiştir. 1991 yılında genç yaşta oğulları Ahmet'i kaybedince şair ve eşi büyük bir acı yaşamışlardı. 1993 yılında Süheyla Hanım da vefat etmiş. Bu iki kayıptan sonra şair acı ve yalnızlık içinde kalmış. Ve birkaç yıl sonra, 20 Haziran 1997'de Cahit Külebi vefat etmiştir.

2. Cahit Külebi'nin Edebî Hayatı, Edebî Fikirleri ve Eserleri

Cahit Külebi iş hayatına 1943'te Antalya Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak başlamış, otuz iki yıl eğitimde çalışmış, on altı yıl Türk dili ve edebiyatı uzmanı olarak müfettişlik yapmış. 1946'da Konservatuvarda, 1954'te ise Ankara Gazi Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak çalışmış. Müfettiş olarak Anadolu'da, Amerika'da ve İsviçre'de çalışmıştır.

1973'te emekliğe ayrılmış ve çalışmalarını Türk Dil Kurumunda devam ettirmiştir. Bütün bu işlerde çalışırken devamlı edebî eserler okumuş, şiirler yazmış, şiir kitapları yayımlamış, edebiyat çevrelerinde bulunmuştur.

¹ Uyguner Muzaffer, *Cahit Külebi – yaşamı, şiiri, yapıtları, seçmeler*. İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi 1991, 13

² Çetişli İsmail, *Cahit Külebi ve Şiiri*. Ankara, Akçağ Yayınları, 37

Cahit Külebi'nin edebiyata karşı sevgisi, özellikle şiire, küçük yaşta gelişmiş ve şiir yazmaya özenmiş. Sivas Lisesindeki şiir ortamı onun için hem verimli hem de teşvik edici olmuştur. Bu dönemde birçok şair tanıyıp onlardan şiirlerini dinlemiş: Ahmet Kutsi Tecer, Âşık Veysel, Ali İzzet, Meslekî, Tâlibî, Ağa Dayı vs. Bunların dışında Haşim'in, Hamdi Tanpınar'ın, Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerini sevmiştir.

Cahit Külebi, Ahmet Kutsi Tecer'in gayretleriyle, "Toplantı" dergisinde, 1933 yılında lise birinci sınıf öğrencisiyken "Gurbet Acısı" başlığı ile ilk şiirini yayımlamıştır. Bu dönemde diğer edebiyat dergilerinde de şiirleri yayımlamaya devam etmiştir.

İstanbul'da, fakülte yıllarında Behçet Necatigil, Orhan Veli, Sabahattin Kudret Aksal ve Ceyhun Atuf Kansu'yu tanımış. Bu dönemde de şiir yazıp yayımlamış, fakat Cahit Külebi bu şiirlere "çıracık dönemi" şiirleri olarak bakmış. Şairliğinin asıl başlangıç tarihi olarak 1938'i kabul ederdi. Bu tarihte yoğun olarak birçok edebî dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Aynı dönemde bir yandan türküleri, halk şiirini, divan şiirini, diğer yandan batı edebiyatını, özellikle Fransızca'yı bildiğinden Fransız şairlerin kitaplarını okumuş.

1945'te Antalya'dan Ankara'ya gelince şiir çevresi genişlemiş. Türk şiirinde iz bırakmış Orhan Veli Kanık, Cahit Sıtkı Tarancı, Şahap Sıtkı, Necatî Cumalı, Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rıfat, Ahmet Muhip Dranas, Melih Cevdet Anday, Nurullah Ataç gibi şairler onun dostlarıdır artık.

Cahit Külebi'nin 1933 yılından hayatının sonuna kadar "Varlık", "Toplantı", "Yücel", "Gençlik", "Sokak", "Ülkü", "Yaratış", "Kaynak", "Türk Dili", "Yenilik", "Hisar", "Hürriyet Gösteri", "Yazko Edebiyat", dergilerinde şiirleri yayımlanmıştır.

İlk şiir kitabı olan "Adamın Biri" ni 1946'da yayımladı. Bütün şiirlerinde samimi bir lirizm hissediliyordu. Bu kitabından sonra büyük bir başarıyla diğer lirik kitapları devam etti.

Cahit Külebi'nin edebî hayatında şu şiir ve nesir kitapları yayımlandı:

A. Şiir kitapları

1. "Adamın Biri" (1946)
2. "Rüzgâr" (1949)
3. "Atatürk Kurtuluş Savaşında" (1952)
4. "Yeşeren Otlar" (1954)
5. "Süt" (1965)
6. "Türk Mavisi" (1973)
7. "Yangın" (1980)
8. "Güz Türküleri" (1991)

B. Nesir kitapları

1. "Şiir Her Zaman" (1985)
2. "İçi Sevda Dolu Yolculuk" (1986)

Cahit Külebi'yi bütün bu eserleriyle Türk edebiyatında görülen bir edebî grub veya anlayışa dâhil etmek mümkün değil, çünkü ilk kitabıyla bile kendine özgü ve orijinal şiir

yaratabilmiş bir şairdir. Bu sebeple şiirleri büyük ilgi görüp, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, Romence, Bulgarca, Azerice, Kazakça, Türkmençe ve Makedonca'ya çevrilmiştir.

3. Cahit Külebi'nin Şiiri ve Şiir Anlayışı

Cahit Külebi şiiri ve şiir anlayışını şöyle anlatmıştır: “İnsanlık tarihinde hemen bütün sanat dalları bilimden eskidir. Şiir ise, en eski sanatlardan biridir. Buna karşın, örneğin müzik, resim, tiyatro gibi hemen bütün sanatların öğretisi kuralları bulunduğu halde, şiir yazmanın hiçbir kuralı yoktur...”³ “...Şiirin bütün bu koşullar içinde en ilkel, en yalın, en öz bir sanat türü olarak kaldığını söylemek yanlış bir yargı olmaz. Buna koşul olarak şiir, insanın kendi anadilinin çalgısında söylenen bir türkü olduğu düşünülebileceği gibi, gerçek şiirin de ulusal çalgıyla çalınan bir ezgi olduğu da düşünülebilir. Bu yüzden, şiir, bütün ilkelliğine, kuralsızlığına, başıboşluğuna karşın sanatların insana en yakını ve belki de en soylusudur.”⁴

Cahit Külebi'nin şiir yazma tarzı ilginçtir. O günlerce, aylarca, şiiri önce içinde yazar, olgunlaştırır, ondan sonra masaya oturur ve yarım saatte kâğıda dökerdi fakat bu şiirin son şekli değildir, uzun süre şiiri düzeltir ve son şeklini vermiştir. Bu düzeltmelerde özellikle şiirdeki kelimelere, dile ve musikiye önem vermiştir.

Cahit Külebi çok üreten şair değildir. Şiirlerini uzun zaman, içinde yoğunlaştırdıktan sonra öz Türkçe'ye önem vererek yazan bir şairdir. Bu yüzden Cahit Külebi altmış yılı aşan sanat hayatı boyunca 150 civarında şiir yazmıştır. Bu şiirler son derece lirik, çoğunda mizah da vardır.

4. Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Konu, Dil, Yapı ve Üslûp

Cahit Külebi şiirlerinde büyük bir içtenlik ve lirizm ile farklı konular işlemiş. Şiirlerinde insan, dünya, sevgi, mutluluk, özgürlük, özlem, insan sorunları, vefasızlık, mutsuzluk, ayrılık, cinsellik, kadın güzelliği, çocuk, gurbet, yalnızlık, yaşlanma duygusu, ölüm, doğa, sanat gibi evrensel konulara büyük yer vermiştir. Birçok şiirinde vatanını, özellikle Anadolu'yu, Türkiye'nin tarihini ve tarihî insanlarını, vatandaşlarını, halkın hayatı ve sorunlarını, ilk şiirlerinden son şiirine kadar başarıyla yansıtan şairlerden biridir.

Bazen çevresiyle de şiir yoluyla tartışır ve böylece şiirin bir konusu olurdu. Bunu şair şöyle açıklıyor : “...çocukluğum, halk içinde geçti, çünkü bir kasabada yaşadım. Yaşamımı, çevremdeki izlenimleri, elbette, şiirlerimde yansıtmam gerekirdi. Birkaç kez belirttiğim gibi, ben, şiiri bir tür konuşma sayıyorum.”⁵

Cahit Külebi'nin en önemli özelliklerinden biri kullandığı sade, yalın Türk dilidir. Çoğu şiirlerinde halk dilini kullanıp halkın hayatını daha yakın yansıtmış ve şiirlerine ayrı bir sıcaklık katmıştır. Belki bu sebeple iki – üç nesil şiirlerini çok kolay ezberledi ve farklı vesilelerle onları söyledi.

³ Uyguner Muzaffer, a.g.e. 213

⁴ Uyguner Muzaffer, a.g.e. 214

⁵ Uyguner Muzaffer, a.g.e. 37

Şiirlerin yapısı da ilk bakışta çok sade, fakat temelli bir araştırmadan sonra o yapı üzerinde ne kadar çok emek verildiğini görebilirsiniz. Genellikle çok sade görünen şiirlerin yaratılışında inanılmaz büyük emek vardır. Cahit Külebi genellikle on beş - yirmi mısralı kısa şiirler yazmıştır, fakat orta uzunlukta ve uzun şiirleri de vardır. Şiirlerini genellikle üç – beş birimden oluşturarak, başlangıç dönemi dışında, serbest şiir anlayışıyla kısa mısralı şiirler yazmıştır. Şiirlerin sade başlangıcı ve yapısı, özellikle sade ve güçlü tamamlanması anlatılan konulara son derece uygun, şiire de ayrı bir güzellik katmaktalar. Bu sebeple Külebi'nin şiirlerini içinizden okuduğunuzda şarkı dinlemiş gibi oluyorsunuz. Ses uyumu, dizelerin yinelenmesi, kafiyeler, redifler, benzetmeler Cahit Külebi'nin şiirlerinde sadece ona özgü bir dil ve şiir müziği yaratmıştır.

Cahit Külebi şiiri yaratırken aynı ölçüde dile, konuya ve yapıya önem verir. Ona göre: “Bir şair, yalnız yapı için ya da yalnız içerik için şiir yazarsa, o şiirin başarılı olduğuna ben kişisel olarak inanmıyorum. Benim şiirimden birinci ögesi, bu yapı ve içerik kalıtımının bulunmasıdır. İkincisi, ben şiir yazarken, örneğin bir aşk şiiri yazayım, ya da şu konuda şiir yazayım diye düşünmem. Anlatacağım şeyleri, çeşitli yönleriyle anlatmaya çalışırım. Ve her şiirimde, mutlaka, bu çeşitli yönler vardır. çünkü insan, yalnız bir şeye bakarak yaşayamaz. çevresini yansıtırken de doğada, insanda ve eşyada gördüğü şeylerin hepsini bir arada alır, onlardan algılanır. Onları, şiirde bir arada yansıtmamanın hiç de gereksiz olmadığına inanırım...”⁶

Cahit Külebi çoğu kez Türk halk ürünlerinin dil ve yapısından ilham almış, Batı şiir estetiği ve tekniğinden yararlanmış, fakat onları kendi konularına, fikirlerine, diline ve şiir yapısına yansıtırken “yalınlık, açıklık, sadelik, tabîlik ve samimîlik⁷” özelliklerini taşıyan yepyeni bir üslûp yaratmış ve hepimizin gönlünü alan sıcak ve samimi şiirler yazmıştır.

BIBLIYOGRAFYA

1. Aksan Doğan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. İstanbul, BE - TA Basım Yayım A.Ş. 1993
2. *Cahit Külebi'ye Saygı*. Ankara, Edebiyatçılar Derneği 1998
3. Çetişli İsmail, *Cahit Külebi ve Şiiri*. Ankara, Akçağ Yayınları
4. Dilçin Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları 1997
5. Kaplan Mehmet, *Şiir Tahlilleri 2 (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri)*. İstanbul, Dergâh Yayınları 1998
6. Kurdakul Şükran, *Çağdaş Türk Edebiyatı - Cumhuriyet Dönemi*. İstanbul, Broy Yayınları 1987
7. Külebi Cahit, *Bütün Şiirleri*. İstanbul, Adam Yayınları 1998

⁶ Uyguner Muzaffer, a.g.e. 42

⁷ Çetişli İsmail, a.g.e. 267

8. Uyguner Muzaffer, *Cahit Külebi – yaşanı, şiiri, yapıtları, seçmeler*. İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi 1991